

**БЎЛАЖАК МУСИҚА ТАЪЛИМИ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИНГ
БАДИЙ-ЭСТЕТИК КОМПЕТЕНТЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ
ПЕДАГОГИК ХУСУСИЯТЛАРИ**

Дурдона Муродова Раимжон қизи

Фарғона давлат университети “Санъатшунослик” факултети

“Вокал ва чолғу ижрочилиги” кафедраси ўқитувчиси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6522347>

Аннотация. Бугунги кунда бўлажак ўқитувчиларнинг бадиий-эстетик дунёқарашини ошириш, тафаккурини кенгайтиш ва бу орқали уларнинг эстетик билим ва кўникмаларини ривожлантириш ишлари долзарблик касб этмоқда. Бунга сабаб кунимиздаги глобал ўзгаришлар, маданиятлараро интеграцион муносабатлар ва бошқа ижтимоий омилар эстетик дунёқараши ривожлантиришни, эстетик фаолият қиёфасини ўзгартиришни талаб этмоқда. Мақолада мусиқа таълими ўқитувчиларини бадиий-эстетик компетентлигини ривожлантириш хусусида тўлиқ маълумотлар берилган.

Калит сўзлар: эстетик, бадиий, компетент, тафаккур, мусиқа, таълим.

**БУДУЩИЕ УЧИТЕЛЯ МУЗЫКАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ
ХУДОЖЕСТВЕННО-ЭСТЕТИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ**

Аннотация. Сегодня все большую актуальность приобретает работа по повышению художественно-эстетического кругозора будущих педагогов, расширению их кругозора и тем самым развитию эстетических знаний и умений. Это связано с тем, что современные глобальные изменения, межкультурная интеграция и другие социальные факторы требуют развития эстетического мировоззрения, изменения образа эстетической деятельности. В статье представлена подробная информация о развитии

художественно-эстетической компетентности педагогов музыкального образования.

Ключевые слова: эстетическое, художественное, компетентное, мышление, музыка, образование.

FUTURE MUSIC EDUCATION TEACHERS PEDAGOGICAL FEATURES OF ARTISTIC AND AESTHETIC COMPETENCE DEVELOPMENT

Abstract. *Today, the work of raising the artistic and aesthetic outlook of future teachers, broadening their thinking and thereby developing their aesthetic knowledge and skills is gaining urgency. This is due to the fact that today's global changes, intercultural integration and other social factors require the development of aesthetic worldview, change the image of aesthetic activity. The article provides detailed information on the development of artistic and aesthetic competence of music education teachers.*

Keywords: *aesthetic, artistic, competent, thinking, music, education.*

Бўлажак мусиқа ўқитувчиларининг касбий фаолиятида бадиий-эстетик компетенцияни ривожлантириш ва бу орқали ижодийлик, новаторлик ва янгиликни излашда креативликни шакллантириш вазифалари устувор аҳамият касб этмоқда. Шу муносабат билан одамлар, биринчи навбатда, «ёшларнинг онгу тафаккурини маърифат асосида шакллантириш ва тарбиялаш энг муҳим вазифадир»¹. Шундай экан, жамиятда ижодкорлик, яратувчанлик муҳитини яратишга санъатнинг сирли имкониятларидан фойдаланиш, бунинг учун саънат назариётчиларини ўқитиш тизимини такомиллаштириш, жумладан мусиқа таълимини ислоҳ қилиш, уни ўқитиш тизими самарадорлигини ошириш ва жамиятнинг мусиқий тафаккури ва ундан фойдаланиш имкониятларини ошириш тизимини яратиш муҳим аҳамият касб этади.

¹ Мирзиёев Ш.М. Янги Ўзбекистон стратегияси. –Тошкент.: Ўзбекистон. 2021. –Б. 303.

Замонавий шароитда ёшларда бадий-эстетик компетентликни ривожлантириш мураккаб ижтимоий ҳодиса сифатида жамият миқёсида табиатни эстетик ўзлаштириш жараёнлари ва натижалари, меҳнат фаолияти, турмуш, ижтимоий муносабатларнинг эстетик ҳолатлари; дид ва манфаатларининг муайян ҳолати; эстетик тарбия назарияси ва амалиёти таъсири, уларнинг ижтимоий-эстетик фаоллигининг намоён бўлишида кузатилади. Шунинг учун ҳам, бўлажак муסיқа таълими ўқитувчиларининг бадий-эстетик билим ва кўникмаларини ривожлантириш орқали мамлакатимизда муסיқа таълими педагогларининг касбий салоҳитини ошириш, санъатни тушуниш дунёқарашини кенгайтириш, тафаккурини ўстириш ва бу орқали ўқувчиларда муסיқий тафаккурни ривожлантириш тизимини ислоҳ қилишга эришиш мумкин бўлади.

Нафосат тарбияси талабаларни воқеликдаги, санъат ва табиатдаги кишиларнинг ижтимоий ва меҳнат муносабатларидаги, шунингдек, турмушидаги гўзалликни идрок қилиш ҳамда тўғри тушунишга ўргатиш, уларнинг бадий дидини ўстириш, гўзаликка муҳаббат уйғотиш ва ҳаётга гўзаллик олиб кириш қобилиятларини тарбиялашдир. «Нозик дидли бўлиш, гўзалликни фаҳмлай ва қадрлай олиш, бадий маданиятни тушуниш, хуллас ўз ҳаётини гўзаллик қонунлари асосида кўра олиш комил инсоннинг энг зарурий фазилатидир. Инсонда гўзалликни тушуниш бирданига вужудга келмайди, балки у жамият ва одам-лар, атроф-муҳит таъсирида шаклланиб боради². Шунга кўра, инсоннинг бадий ривожланиш қонунлари ижтимоий ривожланиш қонунлари билан боғланган.

Бадий тарбия асосан ижтимоий-эстетик идеаллар орқали намоён бўлади. Нафосат тарбияси, энг аввало, ҳар бир кишида бадий ҳиссиёт туйғуларини бадий тарбиялашдир³. Бундай юксак нафосатлилик ақл-заковатдан холи бўлади, деган маънони тушунмаслик керак. Шахснинг

² Каримова Д, Хоназарова Р. Ўқувчи-ёшларни эстетик тарбиялашда «муסיқа маданияти»фани олдида турган долзарб масалалар. Замонавий таълим журнали. 2018. № 7. –Б. 32

³ Cathrine Sadolin. Complete vocal technique. 2012. 274 page 58-69.

баркамол инсон бўлиб шаклланишида бу икки томон бир-бирини тўлдиради. Чинакам санъат асарида ҳиссиёт чуқур ғоявий, ақлий мазмун билан идрок қилиш бирикиб кетади. Нафосат тарбияси ақл билан ҳиссиётни тарбиялаш, янада аниқроқ қилиб айтганда, ҳиссиёт воситаси билан ақлни тарбиялашдир. Бу икки томон бир-бири билан узвий боғлиқдир.

Бадий-эстетик билим ва кўникмалар ижтимоий эстетик онг ва унинг заминида турувчи амалиётнинг ўзига хос ифодаси сифатида бўлажак мусиқа ўқитувчиларининг ижтимоий-эстетик эҳтиёжларини қондиришга ва манфаатлари сари йўналтиришга хизмат қилади. У ранг-баранг фаолият ҳамда эстетик муносабатлар тизими сифатида бадий ижоднинг профессионал ҳамда ҳаваскорлик турлари, санъат, оммавий коммуникация воситалари, эстетик идрок маданиятининг шаклланиши билан боғлиқ жараёнларни қамраб олади. Бу ерда жамият учун аксиологик маънода тушунарли ҳамда фойдаланиладиган эстетик қадриятлар назарда тутилади. Демак, бўлажак ўқитувчиларнинг бадий-эстетик компетентлиги бадий образлилик, эстетик онг ва муносабат, санъатнинг юксак тафаккурда идрок этиш асосида шаклланадиган билим, кўникма ва малакаларнинг мажмуасига нибатан игшлатилади. Бу орқали бўлажак мусиқа таълими педагоглариининг мусиқий тафаккурини, мусиқа таълимига оид назарий билимларини, бадий-эстетик қарашлари тизимини ривожлантириш имконияти яратилади.

Бунинг учун, бўлажак мусиқа таълими ўқитувчиларининг муайян амалий, ижтимоий мақсадларга эришишга йўналтирилган оламни эстетик-ижодий ўзлаштириш фаолияти, уни идрок этиш ва бу орқали мусиқий асарларни ижро этиш фаолиятига ижобий тurtки бўлиб хизмат қилади. Бундай муносабат бадий ижоднинг профессионал ва ҳаваскорлик шакллари, бадий лойиҳалаш ва бошқалар билан узвий боғланган бадий фаолиятда ҳам етакчи ўрин тутди. Бундай фаолиятда фаол бўлиш бўлажак мусиқа таълими ўқитувчилари учун ҳам жуда муҳим вазифа ҳисобланади. Шу билан

бирга уларда оламдан эстетик-ижодий таъсирланиш ва илҳомланиш, эстетик фаолиятга киришиш зарур бўлади.

Муסיқа таълими талабаларига таълим-тарбия жараёнини ташкил этишда, уларнинг бадий-эстетик дунёқарашини, билим ва кўникмаларини ривожлантиришда уларда бадий-эстетик кадриятларни кадрлаш туйғусини қарор топтириш муҳим аҳамиятга эга. Бадий-эстетик кадриятлар талаблардаги санъат ва бадий ижодкорликка шунчаки фаолият тури эмас, балки кадрият сифатида баҳо бериш вазифаларини юклайди. Зеро, санъат, бир томондан, даврнинг “ижтимоий-тарихий воқеалари таъсирида шаклланадиган ва ривожланадиган, иккинчи томондан, миллий маданият ва ҳар бир санъаткорнинг эстетик эҳтиёжларини акс эттирувчи”⁴ эстетик идеални гавдалантиришнинг асосий соҳаси бўлиб, ижтимоий жараёнларнинг моҳият-мазмунини ўзлаштириш, уларнинг ривожланиш тенденцияларини белгилаш мақсадларига хизмат қилади. Бадий-эстетик кадриятларни идрок этиш кучли ғоявий-эмоционал таъсирчанлик хусусиятига эга бўлиб, талабаларнинг олами эстетик ўзлаштириш қобилиятини ривожлантиради. Санъат талабаларнинг жисмоний ва ақлий қобилиятларини бутун борлиғи ва соҳалари билан яхлит акс эттириш орқали ғоявий-эстетик тарбиянинг муҳим омилига ҳам айланади. Демак, бўлажак муסיқа таълими ўқитувчиларида бадий-эстетик кадриятларни кадрлаш туйғусини шакллантириш, уларга онгли муносабатда бўлиш кўникмасини ривожлантириш керак бўлади. Чунки бадий-эстетик кадриятлар ижтимоий муҳитнинг эҳтиёжлари ва ижтимоий қизиқшларнинг мазмун-моҳиятини кўрсатиб берувчи ва ғоявий-эмоционал таъсир кучига эга бўлган воқеликдир.

Шу билан бирга, тарихан шаклланган бадий-эстетик кадриятлар ва уларнинг миллий маданиятда намоён бўлиши, муסיқий оҳангларда ўз аксини топиши бугунги муסיқа таълими педагоглариининг бадий-эстетик қарашларининг қанчалик юқорилигида намоён бўлади. Чунки санъат

⁴ Маҳмудов Т., Олимов Я. Ўзбекистон санъатида инсон омили. - Тошкент: Адабиёт ва санъат, 1988. –Б.94.

қадриятлари ижтимоий тараққиёт натижасида ўзгариб боради, мусиқа таълими ҳам санъатнинг бир тури сифатида замон ва инсоният эҳтиёжлари ва қизиқишларига қараб ўзгариб бораверади. Жамиятнинг бадиий-эстетик қарашларини ўтмиш, шунингдек, янги даврда яратилган санъат қадриятлари, уларни ўзлаштириш тарзида ҳам қаралиши мумкин. Бадиий билим ва кўникмалар жамият умумэстетик фаолиятининг муҳим соҳаси ва кўп жиҳатдан унинг характерини белгиловчи ижтимоий-маънавий ҳодиса сифатида ўзига хос функцияларни амалга оширади. Кенг ижтимоий маънода олиб қаралувчи санъатнинг моҳиятини жамиятда бадиий-эстетик дунёқарашнинг ривожланиш ва тарқалиш жараёнлари ташкил этади. Шундай экан, бўлажак мусиқа таълими ўқитувчиларининг бадиий-эстетик дунёқарашини ривожлантириш, санъатга нисбатан умуинсоний ҳодиса сифатидаги муносабатни шакллантириш, унинг инсон қалбига таъсир кўрсатиш тамойилини англаш ва бу борадаги билимларини тизимлаштириш ҳам долзарб вазифалардан бири бўлиб қолмоқда.

Бўлажак мусиқа таълими ўқитувчиларида бадиий-эстетик компетентликни ривожлантириш учун уларда аввало бадиий-эстетик эҳтиёжни шакллантириш, уларда эстетик эҳтиёни англашларига имкон бериш, таъсир кўрсатиш ва бу жараёнга қаратилган эстетик фаолиятни такомиллаштириш талаб этилади. Умуман олганда, ҳар бир инсон ҳаётида эҳтиёж билан қобилият узвий боғлиқ ҳолда намоён бўлади. Бадиий-эстетик фаолият субъектининг эҳтиёжи каби унинг қобилияти ҳам нафақат физиологик, шу билан бирга, ижтимоий моҳиятга эгадир. Бинобарин, бу қобилиятлар ижтимоий ҳаёт жараёнида шаклланади, ўзгаради ва тараққий этади. Демак, бадиий-эстетик фаолият субъекти инсоннинг эстетик онги, шу билан бирга, унинг эстетик эҳтиёжларини қондириш борасидаги тасаввур ва қарашларини ҳам ўз ичига олади. Модомики, бадиий-эстетик фаолиятнинг мақсади инсон эҳтиёжларини қондиришдан иборат экан, инсон бу фаолиятнинг нафақат субъекти, балки объекти ҳам саналади. Инсон эстетик

қадриятларни объект сифатида идрок этади, эҳтиёжларини қондиради, қобилиятларини эстетик онгнинг соҳиби тарзида рўёбга чиқаради. Шунга кўра, эстетик мушоҳада, эстетик идрок, эстетик тасаввур инъикоснинг хиссий-эмпирик, эстетик ҳукм, эстетик қадрият, эстетик идеал эса унинг рационал даражасига тегишли тарзда шаклланади.

Бўлажак мусиқа таълими ўқитувчиларида бадий-эстетик кўриниш ва қиёфага доир қарашларини ҳам тизимлаштириш, тартибга солиш ҳам муҳим аҳамиятга эгадир. Кийим-кечак, либос нафақат моддий, шу билан бирга, бадий-эстетик аҳамиятга ҳам эга предметлар мажмуи бўлиб, инсоннинг ташқи қиёфаси, диди, ўзига баҳоси, ихтисослиги, ижтимоий мавқеини ҳам гавдалантиради; бугина эмас, ташкилий ва руҳий вазиятни ҳам ифодалайди. Таъзия қатнашчилари, оркестр дирижёрлари, ҳарбий хизматчилар махсус рангда либос кийишлари боиси шунда. Рангни тасаввуфий тушунишда ҳам бундай ўзига хослик кўзга ташланади. Ва, ниҳоят, кийим-кечак, либоснинг нафислиги, кўркамлиги, хушбичимлиги инсон ва у билан мулоқотдаги кишиларда муайян эстетик мамнунлик ва хушнудлик уйғотишини таъкидлаш лозим. Бу ҳолат бадий-эстетик кўриниш ва қиёфанинг эстетик салоҳияти, унинг инсонда кичикликдан турмуш эстетикаси кўникмаларини шакллантиришда муҳим омил бўлиб келган. Шу боис бўлажак мусиқа таълими ўқитувчиларида ҳам бадий-эстетик қиёфага доир билим ва кўникмаларни шакллантириш, бу орқали санъат вакилларининг ижтимоий қиёфасини идеаллаштиришга доир тафаккурини ошириш мумкин бўлади.

Бўлажак мусиқа таълими ўқитувчиларида ривожлантириш лозим бўлган бадий-эстетик компетентликнинг муҳим таркибий қисми бўлган мулоқот маданияти ва этикет қоидаларини ўзлаштиришлари ҳам зарурий педагогик вазифалардандир. Умуман олганда мулоқот турмуш, шу билан бирга, ишлаб чиқариш ёки ижтимоий-сиёсий фаолиятнинг зарурий шартидир, турмуш эса инсонда кичикликдан ўзига хос эстетик салоҳиятли мулоқот маданиятини шакллантиришга имкониятлар яратади. Бўлажак

мусиқа таълими ўқитувчиларнинг хулқий хатти-ҳаракатларида моҳиятан муайян эстетик хусусиятлар намоён бўлади. Мусиқа таълими ўқитувчилари маънили ёки бемаъни гапириши, юриш-туриши гўзал ёки қўпол, бошқаларга муносабати маъкул ёки номаъкул бўлиши мумкин. Улар хулқининг умумий бадий-эстетик кўриниши айти мана шуларнинг йиғиндисидан ташкил топади. Бўлажак мусиқа таълими ўқитувчиларининг эстетик камолоти уларнинг ўз меҳнатига, ижтимоий масъулиятига инсоний муносабатни қарор топтиради, ахлоқий меъёрларни гуманистик-эстетик эътиқодга айлантиради, унинг ижтимоий аҳамияти эса эмоционал ва интеллектуал фазилатларни, ижодий салоҳиятни юқори кўтаради. Бадий-эстетик камолот фаол ҳаётий позицияни шакллантириб, талабанинг билими, хулқ-атвори, ҳиссиёти ва бурчи, сўз билан иши ўртасидаги номувофиқликка барҳам беради. Шундай қилиб, бадий-эстетик ва умумий билимлар ўртасидаги энг оқилона муносабат талабаларнинг бадий-эстетик компетентлигининг асосий ижтимоий-маънавий қисмларидан иборат бўлади.

Олий педагогик мусиқа таълимида бадий-эстетик онгни ривожлантиришга қаратилган тизимни такомиллаштириш эҳтиёжи ортиб бормоқда. Бу жараёндаги энг муҳим кўрсаткич бу - бадий-эстетик қараш ва эътиқодлардир. Табиийки, билимлар ҳажм, даража тарафидан бадий-эстетик қараш ва эътиқодларга турли таъсир этади. Шунингдек, билимлар йиғиндиси ижтимоий муносабатлар ва уларни баҳолашда бадий-эстетик меъёр бўлиб хизмат қилади. Бўлажак мусиқа таълими ўқитувчиларининг бадий-эстетик тасаввурларини баҳолашнинг сифати айти шу меъёр ва муносабат томонидан белгиланади. Бу тасаввурлар, авваламбор, бадий-эстетик идеалларнинг айти санъат образларида акс этиши, шунингдек, улардан ибрат олишдаги мутаносибликда намоён бўлади.

Бўлажак мусиқа таълими ўқитувчиларининг бадий-эстетик фаолиятга доир билим ва кўникмаларини ривожлантиришнинг долзарблигини қуйидагича асослаш мумкин:

Фикримизча, бадий-эстетик фаолиятга доир компетентлик бу – муайян ижтимоий-тарихий тараққиёт жараёнида кишиларнинг воқеликдаги нарса ва ходисаларга нисбатан ҳиссий-эмоционал ва завқий муносабатда бўлиб, уларни бадий-эстетик қадрият сифатида баҳолашининг ифодасидир. Шунингдек, эстетик билим ва кўникмалар инсон ва жамият моддий-маънавий даражаси, ижтимоий-сиёсий омиллар, шахсий, миллий ва умуминсоний қадриятларни ўз ичига олувчи ижтимоий-тарихий ходиса сифатида намоён бўлади. Мазкур таъриф бадий-эстетик муносабатларнинг кенг қамровли эканлиги, воқеликнинг инсон фаолияти билан чамбарчас боғлиқлиги, ҳар бир завқий муносабат эстетик дунёқарашнинг негизида ривожланиб боришини ўз ичига олади. Ушбу параграфда бўлажак мусиқа таълими ўқитувчиларининг жамиятда эстетик муносабатларни яратувчиси ва ижодкори сифатида ўзининг онгли эстетик фаолияти негизида моддий ва маънавий эстетик эҳтиёжларни қондиришга қаратилган зарурий воситаларни яратишга интилиши таҳлил қилинган ва хулосалар ишлаб чиқилди. Шунга кўра, бўлажак мусиқа таълими ўқитувчиларининг тафаккури, воқелик ҳақидаги тасаввурлари, нафосат олами, ижтимоий муҳит тўғрисидаги қарашлари муайян қонуниятлар тизимида ривожланиб боради.

Бўлажак мусиқа таълими ўқитувчиларида бадий-эстетик компетентликни ривожлантиришнинг илмий-педагогик ва ижтимоий аҳамияти қуйидагиларда намоён бўлади:

Демак, ижтимоий муҳитда бадий-эстетик билим ва кўникмаларни ривожлантириш жараёнига қуйидаги ижтимоий-маънавий омиллар таъсир кўрсатади:

- анаъана ва маросимлар, урф-одат ва маънавий қадриятлар уларнинг бадий-эстетик онги ва тафаккурига таъсир этиб, қайси соҳада бўлмасин ижодий фаолиятга чорлаб, воқеликка завқий муносабатни шакллантиради ва ривожлантиради;

- миллий-маданий қадриятлар негизида муайян ҳудудда яшаётган бир қатор миллат ва элатлар жамият ва мамлакатнинг умумий бадий-эстетик қарашларини, миллий ва умумбашарий маънавий-эстетик қадриятларни яратишда бирлашадилар;

- бадий-эстетик билим ва кўникмаларини ривожланиш жараёни бевосита Ватан равнақиға қаратилган миллатлараро муносабатларни ўз ичига

камраб олган ҳолда, ҳар бир фуқарони тинч-тотув, иноқ, ватанпарвар, меҳнатсевар, меҳр-оқибатли, меҳрибон, садоқатли, иймонли, ахлоқан пок, виждонли, камтарин ва олижаноб бўлишга чорлайди;

- шахс ва жамият эстетик муносабатларини юксалтиришга қаратилган барча чора-тадбирлар, пировард оқибатда янги Ўзбекситон стратегиясини амалга оширишга қодир ижодкор инсонни тарбиялашни асосий мақсад қилиб олади;

- бадиий-эстетик компетентликни ривожланиб бориши натижасида бадиий-эстетик хотира тикланади, ўзликни англаш туйғуси кучаяди, мустақил тафаккурга эга янги авлод шаклланади, замонамизга мос демократик қадриятларнинг қарор топишини таъминловчи янги эстетик мерос, янгича эстетик муносабат вужудга келади. Адабиёт ва санъат ўз табиатига кўра ўтмишга, миллий ўзликка бўлган ҳурмат, келажакка нисбатан юксак ишонч, инсонпарварлик туйғуларини камол топтиришда катта хизмат қилмоқда.

Социологик тадқиқотга кўра, бугунги кунда «Ёшларнинг бадиий адабиёт ва санъатга бўлган қизиқишларини қандай баҳолайсиз?» деган саволга ёшларимиздан 65,7 фоизи «ижобий», 19,4 фоизи «салбий», 4,9 фоизи «қизиқмайман» деб, 10 фоизи ўз кўшимча фикрини билдирган. Бундан кўриниб турибдики, жамиятнинг янги ривожланиш босқичида ёшларнинг адабиёт ва санъатга нисбатан қизиқишлари кучайиб, янгича эбадиий-стетик тафаккур асосида яшашга, эстетик билим ва кўникмаларни юксалтиришга интилаётганлари намоён бўлмоқда.

Муסיқа таълимида санъатнинг назарий асосларини чуқур ўргатиш ва бу орқали санъатнинг ижтимоий аҳамияти ва у билан боғлиқ жараёнларни тушунтириш, бадиий-эстетик таъсир самарадорлигини, ижтимоий аҳамиятини кўрсатиб бериш ва илмий асосда аниқлаб олиш зарур. Буларга, биринчидан, мавжуд воқеликнинг бадиий инъикос объекти ва предметига айланган нарсалар; иккинчидан, бевосита бадиий ижодкор кишилар

гуруҳи, шунингдек, санъат қадриятларини яратадиган ва тарқатадиган муассаса ва бирлашмалар тааллуқлидир. Учинчи компонентни яратилган ва ижтимоий-эстетик муносабатлар тизимидан ўрин олган қадриятлар мажмуи, тўртинчисини эса санъат, адабиёт, бадиий ва адабий танқид таъсирида шаклланган санъат ихлосмандлари ташкил этади. Бу қатламларнинг истаклари, санъатни қабул қилиш дунёқараши, улар талаб қилаёган асарлар хусусияти, умуман олганда улар орқали ижтимоий муҳитнинг талаб ва эҳтиёжларини англаши ва буни ўз ўқувчиларига тушунтириб бера олиш кўникмаларига эга бўлиши талаб этилади.

Адабиётлар

1. Cathrine Sadolin. Complete vocal technique. 2012. 274 page 58-69.
2. Каримова Д, Хоназарова Р. Ўқувчи-ёшларни эстетик тарбиялашда «муסיқа маданияти»фани олдида турган долзарб масалалар. Замонавий таълим журнали. 2018. № 7. –Б. 32
3. Каримова Д, Хоназарова Р. Ўқувчи-ёшларни эстетик тарбиялашда «муסיқа маданияти»фани олдида турган долзарб масалалар. Замонавий таълим журнали. 2018. № 7. –Б. 32-33
4. Каримова Д, Хоназарова Р. Ўқувчи-ёшларни эстетик тарбиялашда «муסיқа маданияти»фани олдида турган долзарб масалалар. Замонавий таълим журнали. 2018. № 7. –Б. 34
5. Каримова Д, Хоназарова Р. Ўқувчи-ёшларни эстетик тарбиялашда «муסיқа маданияти»фани олдида турган долзарб масалалар. Замонавий таълим журнали. 2018. № 7. –Б. 34
6. Каримова Д, Хоназарова Р. Ўқувчи-ёшларни эстетик тарбиялашда «муסיқа маданияти»фани олдида турган долзарб масалалар. Замонавий таълим журнали. 2018. № 7. –Б. 34
7. Қуръони Карим. Ўзбекча изоҳли таржима. Таржима ва изоҳлар муаллифи Алоуддин Мансур. –Тошкент: Чўлпон, 1992. –Б. 359.

8. Маҳмудов Т., Олимов Я. Ўзбекистон санъатида инсон омили. - Тошкент:Адабиёт ва санъат, 1988.–Б.94.
9. Мирзиёев Ш.М. Янги Ўзбекистон стратегияси. –Тошкент.: Ўзбекистон. 2021. –Б. 303.
- 10.Ўзбекистонда ижтимоий-ахлоқий ва гуманистик фикрлар тарихининг муҳим босқичлари. –Тошкент: «Фалсафа ва ҳуқуқ» институти нашриёти, 2007. – 76 б.; Ибн Сино ва «Тадбири манзил». (форс тилида). –Техрон: Хуршидий, 1319. –Б.2.
- 11.Ўзбекистонда ижтимоий-фалсафий фикрлар тарихидан. – Тошкент: Ўзбекистон, 1995. –Б.51.